РОЗДІЛ 1. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ (З ГАЛУЗЕЙ ЗНАНЬ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА КОНТРОЛЬ ПОЗААУДИТОРНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ»

ORGANIZATION AND CONTROL OF EXTRACURRICULAR INDEPENDENT WORK OF STUDENTS IN THE DISCIPLINE "PHYSICAL EDUCATION"

Метою статті є висвітлення методики організації та контролю самостійної роботи студентів у процесі вивчення дисципліни «Фізичне виховання» у закладах вищої освіти. Ефективність всієї самостійної роботи студентів істотно визначається рівнем самоконтролю. Основним об'єктом самоконтролю студентів у системі їхньої праці можуть бути: планування самостійної роботи і виконання індивідуального плану; вивчення предмета відповідно до тематичного плану, навчальної програми; виконання контрольних, тестових робіт. Самостійна позааудиторна робота студентів із дисципліни «Фізичне виховання» може здійснюватися індивідуально або групами студентів залежно від мети, обсягу, конкретної тематики самостійної роботи, рівня складності, рівня умінь студентів. Сутність самостійної роботи студентів як специфічної педагогічної конструкції визначається особливостями поставлених у ній навчально-пізнавальних завдань. Самостійна робота не є самостійною діяльністю учнів із засвоєння навчального матеріалу, а є особливою системою умов навчання, організованих викладачем. Під час складання плану самостійної роботи обов'язково вказується кількість годин, виділених на кожну тему. Розподіл годин залежить від складності теми, наявності навчальних матеріалів із цієї теми. Викладачем розробляються завдання для самостійної роботи студентів. Це може бути посилання на конкретний підручник, збірник задач, навчальний посібник, нормативно-довідкову літературу. Контроль результатів позааудиторної самостійної роботи студентів може здійснюватися в межах часу, відведеного на обов'язкові навчальні заняття з дисципліни і позааудиторну самостійну роботу студентів із дисципліни, може проходити в письмовій, усній або змішаній формі, з поданням виробу або продукту творчої діяльності студента. Як форми і методи контролю позааудиторної самостійної роботи студентів можуть бути використані семінарські заняття, колоквіуми, заліки, тестування, самозвіт, контрольні роботи, захист творчих робіт. Підсумковий контроль ми пропонуємо проводити у формі індивідуальної навчально-дослідної роботи студента.

Ключові слова: самостійна робота студентів, фізичне виховання у закладах вищої

освіти, фізичне виховання, загальна підготовка фахівців, професійна підготовка, фізична культура і спорт.

The purpose of the article is to highlight the methods of organization and control of independent work of students in the process of studying the discipline "Physical Education" in higher education. The effectiveness of all independent work of students is largely determined by the level of self-control. The main object of self-control of students in the system of their work can be: planning of independent work and execution of the individual plan; study of the subject in accordance with the thematic plan, curriculum; performance of control, test works. Independent extracurricular work of students in the discipline "Physical Education" can be carried out individually or in groups of students depending on the purpose, scope, specific topics of independent work, the level of complexity, the level of skills of students. The essence of students' independent work as a specific pedagogical construction is determined by the peculiarities of the educational and cognitive tasks set in it. Independent work is not an independent activity of students to master the material, but is a special system of learning conditions organized by the teacher. When drawing up a plan of independent work, the number of hours allocated for each topic must be indicated. The distribution of hours depends on the complexity of the topic, the availability of educational materials on this topic. The teacher develops tasks for independent work of students. This can be a reference to a specific textbook, collection of tasks, textbook, reference books. Control of the results of extracurricular independent work of students may be carried out within the time allotted for compulsory classes in the discipline and extracurricular independent work of students in the discipline, may be in writing, orally or mixed, presenting the product or product of student creativity. Seminars, colloquia, tests, testing, self-report, tests, defense of creative works can be used as forms and methods of control of extracurricular independent work of students. We propose to carry out the final control in the form of individual educational and research work of the student.

Key words: independent work of students, physical education in higher education institutions, physical education, general training, vocational training, physical culture and sports.

УДК 378.14+37.037.1
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/29-2.1>

Дмітрієва Н.С.,
студентка магістратури кафедри професійного та олімпійського спорту Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Постановка проблеми в загальному вигляді. Нормативна навчальна дисципліна «Фізичне виховання» є важливою складовою частиною загальної і фахової підготовки фахівців різних галузей, в

умовах реалізації інтеграційних процесів виникають суспільні запити до виховання різнобічно та гармонійно розвинутих спеціалістів різноманітних сфер діяльності.

Нині актуальними стають вимоги до особистих якостей сучасного студента – вміння самостійно поповнювати й оновлювати знання, вести самостійний пошук необхідного матеріалу, бути творчою особистістю. Орієнтація навчального процесу на саморозвиток особистості унеможливорює процес навчання без урахування індивідуально-особистісних особливостей учнів, надання їм права вибору шляхів і способів навчання. З'являється нова мета освітнього процесу – виховання компетентної особистості, орієнтованої на майбутнє, здатної вирішувати типові проблеми і завдання, виходячи з набутого навчального досвіду й адекватної оцінки конкретної ситуації.

Вирішення цих завдань неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів над навчальним матеріалом, посилення відповідальності викладача за розвиток навичок самостійної роботи, стимулювання професійного зростання студентів, виховання їхньої творчої активності та ініціативи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Велика кількість досліджень [1–5; 7] вказує на необхідність пошуку нових технологій, які сприятимуть формуванню в студента прагнення мати високий рівень здоров'я, що залежить від набуття особистісної мотивації, певних знань і поведінки конкретної особистості, а також є результатом спільної праці викладача й студента. В умовах освіти у закладах вищої освіти якість фізичного виховання, зокрема оздоровчої направленості, відіграє важливе значення, оскільки майбутній випускник має бути високоосвіченим спеціалістом із відповідним рівнем фізичної підготовки.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі фізичне виховання в закладах вищої освіти переважно спрямоване на аудиторну підготовку студентів. Обізнаність студентів із методикою самостійної організації фізичного виховання та самовиховання, фізичної культури та спорту залишається на низькому рівні.

Мета статті. Метою статті є висвітлення методики організації та контролю самостійної роботи студентів у процесі вивчення дисципліни «Фізичне виховання» в закладах вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Приступаючи до вивчення конкретної дисципліни, студент має уважно ознайомитися з методичними рекомендаціями з освоєння навчальної дисципліни, вимог програми із цього курсу.

Методичними матеріалами, що спрямовують самостійну роботу студентів, є:

- збірники основної освітньої програми спеціальності;
- методичні вказівки до практичних, семінарських і лабораторних занять;
- частина навчально-методичного комплексу з дисципліни (приклади розв'язання домашніх

завдань, оформлення робочих зошитів і звітів із лабораторних і розрахункових робіт, використання електронних інформаційних ресурсів);

- методичні вказівки щодо виконання курсових і дипломних робіт;

- списки основної та додаткової літератури в робочій програмі дисципліни.

Методичні вказівки звертають увагу студента на головне, суттєве з дисципліни, допомагають виробити вміння аналізувати явища і факти, пов'язувати теоретичні положення з практикою, а так само полегшують підготовку до виконання контрольних, курсових робіт і здачі іспитів [8].

Ефективність всієї самостійної роботи студентів істотно визначається рівнем самоконтролю. Основним об'єктом самоконтролю студентів у системі їхньої праці можуть бути планування самостійної роботи і виконання індивідуального плану, вивчення предмета відповідно до тематичного плану, навчальної програми, виконання контрольних, тестових робіт.

Самостійна робота може здійснюватися індивідуально або групами студентів залежно від мети, обсягу, конкретної тематики самостійної роботи, рівня складності, рівня умінь студентів.

Сутність самостійної роботи студентів як специфічної педагогічної конструкції визначається особливостями поставлених у ній навчально-пізнавальних завдань. Отже, самостійна робота не є самостійною діяльністю учнів із засвоєння навчального матеріалу, а є особливою системою умов навчання, організованих викладачем.

Організація самостійної роботи включає в себе такі етапи:

- 1) складання плану самостійної роботи студента з дисципліни;
- 2) розробка і видача завдань для самостійної роботи;
- 3) організація консультацій щодо виконання завдань (усний інструктаж, письмова інструкція);
- 4) контроль за ходом виконання і результатом самостійної роботи студента.

Під час складання плану самостійної роботи обов'язково вказується кількість годин, виділених на кожну тему. Розподіл годин залежить від складності теми, наявності навчальних матеріалів із цієї теми.

Низка тем може бути повністю відправлена на самостійну роботу, інші можуть містити мінімум самостійної роботи або зовсім не містити її. Низка тем можуть бути переадресовані до вивчення самостійного курсу, тим самим витримується міждисциплінарний зв'язок навчального процесу.

Викладачем розробляються завдання для самостійної роботи студентів. Це може бути посилання на конкретний підручник, збірник задач, навчальний посібник, нормативно-довідкову літературу.

У процесі написання збірників завдань доцільно показати методику рішення типового завдання, а потім запропонувати для самостійного вирішення

аналогічні завдання. Рекомендується передбачити завдання підвищеної складності.

У процесі видачі завдань на позааудиторну самостійну роботу рекомендується використовувати диференційований підхід до студентів. Перед виконанням студентами позааудиторної самостійної роботи викладач проводить інструктаж із виконання завдання, який включає мету завдання, його зміст, терміни виконання, орієнтовний обсяг роботи, основні вимоги до результатів роботи, критерії оцінки. У процесі інструктажу викладач попереджає студентів про можливі типові помилки, що зустрічаються під час виконання завдання. Інструктаж проводиться викладачем за рахунок обсягу часу, відведеного на вивчення дисципліни.

Засоби для організації самостійної роботи: робочі зошити, бланки завдань, тексти, аудіо-, відеозаписи, конспекти лекцій, збірники завдань, навчальні посібники, таблиці, схеми, тести, комп'ютерні класи, методичні кабінети.

Контроль результатів позааудиторної самостійної роботи студентів може здійснюватися в межах часу, відведеного на обов'язкові навчальні заняття з дисципліни і позааудиторну самостійну роботу студентів із дисципліни, може проходити в письмовій, усній або змішаній формі, з поданням виробу або продукту творчої діяльності студента [6].

Як форми і методи контролю позааудиторної самостійної роботи студентів можуть бути використані семінарські заняття, колоквиуми, заліки, тестування, самозвіт, контрольні роботи, захист творчих робіт.

Контроль самостійної роботи студента може бути встановлений у таких формах:

- включення пропонованого для вивчення питання до переліку питань екзаменаційних білетів;
 - тестовий контроль;
 - захист письмових робіт, зокрема рефератів, курсових і контрольних робіт;
 - виступ на семінарському занятті, конференції, участь у «круглому столі», діловій грі, олімпіадах.
- Слід зазначити, що, оцінюючи письмові роботи, необхідно дотримуватися певних критеріїв:
- необхідний обсяг і структура роботи;
 - логіка викладу матеріалу;
 - використання відповідної термінології, стилю викладу;
 - розповідь від третьої особи;
 - наявність посилань на джерела інформації;
 - постановка питань і ступінь їх розкриття;
 - виконання необхідних розрахунків;
 - формулювання висновків за підсумками роботи.

У разі невідповідності письмової (курсової, контрольної) роботи студента зазначеним критеріям знайдені розбіжності мають бути відображені в рецензії й узяті до уваги під час виставлення оцінки за роботу.

Критеріями оцінок результатів позааудиторної самостійної роботи студента є:

1) рівень освоєння студентами навчального матеріалу;

2) уміння студента використовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань;

3) обґрунтованість і чіткість викладу відповіді.

Управління самостійною роботою студентів здійснюється через різні форми контролю та навчання:

1) консультації (установчі, тематичні), у процесі яких студенти мають осмислювати отриману інформацію, а викладач – визначити ступінь розуміння теми та надати необхідну допомогу;

2) контроль, що здійснюється на лекціях, семінарських, практичних та лабораторних заняттях. Він проводиться у формі співбесіди, усних відповідей студентів, контрольних робіт, тестів, організації дискусій і диспутів, фронтальних опитувань. Викладач фронтально переглядає наявність письмових робіт, вправ, завдань, конспектів;

3) поточний контроль здійснюється в процесі перевірки та аналізу окремих видів самостійних робіт, виконаних у позааудиторний час. Це, як правило, роботи індивідуального характеру: доповіді, реферати, курсові та дипломні роботи;

4) підсумковий контроль здійснюється через систему заліків та іспитів, передбачених навчальним планом. Форми контролю мають бути адекватні рівням засвоєння: рівню розуміння, відтворення, реконструкції, творчості. Поряд з усними відповідями за екзаменаційними білетами рекомендується ширше використовувати письмові форми підсумкового контролю.

Підсумковий контроль ми пропонуємо проводити у формі індивідуальної навчально-дослідної роботи студента.

Орієнтовна тематика індивідуальної навчально-дослідної роботи:

1. Фізична культура і спорт у системі загальнолюдських цінностей, забезпечення здоров'я і фахової дієздатності.

2. Вплив занять фізичною культурою і спортом на розумову працездатність.

3. Вплив фізичної культури і спорту на працездатність студентів у навчальному процесі.

4. Заняття фізичною культурою і спортом як засіб дії на емоційну сферу студентів.

5. Заняття фізичною культурою і спортом як засіб естетичного виховання студентів.

6. Виховання волевих рис характеру під час занять фізичною культурою і спортом.

7. Оздоровче і прикладне значення вибраних систем фізичних вправ.

8. Оздоровчо-прикладне значення туризму. Види туризму.

9. Фізична культура, фізичне удосконалення та здоровий спосіб життя в різні вікові періоди.

10. Основи фізичного виховання в сім'ї.

11. Фізична культура і здоровий спосіб життя фахівця (вибраної спеціальності).

12. Вплив фізичної активності на здоров'я та довголіття.

13. Роль фізичних навантажень у формуванні кісток та підтриманні їхнього здоров'я.

14. Вплив рухової активності на тривалість життя людини.

15. Основи системи забезпечення працездатності та її відновлення засобами фізичної культури і спорту.

Висновки. Самостійна позааудиторна робота студентів із дисципліни «Фізичне виховання» може здійснюватися індивідуально або групами студентів залежно від мети, обсягу, конкретної тематики самостійної роботи, рівня складності, рівня умінь студентів. Сутність самостійної роботи студентів як специфічної педагогічної конструкції визначається особливостями поставлених у ній навчально-пізнавальних завдань. Отже, самостійна робота не є самостійною діяльністю учнів із засвоєння навчального матеріалу, а є особливою системою умов навчання, організованих викладачем. Під час складання плану самостійної роботи обов'язково вказується кількість годин, виділених на кожну тему. Розподіл годин залежить від складності теми, наявності навчальних матеріалів із цієї теми. Низка тем можуть бути повністю відправлені на самостійну роботу, інші можуть містити мінімум самостійної роботи або зовсім не містити її. Низка тем можуть бути переадресовані до вивчення самостійного курсу, тим самим витримується міждисциплінарний зв'язок навчального процесу. Викладачем розробляються завдання для самостійної роботи студентів. Це може бути посилення на конкретний підручник, збірник задач, навчальний посібник, нормативно-довідкову літературу.

Контроль результатів позааудиторної самостійної роботи студентів може здійснюватися в межах часу, відведеного на обов'язкові навчальні заняття з дисципліни і позааудиторну самостійну роботу студентів із дисципліни, може проходити в письмовій, усній або змішаній формі, з поданням виробу або продукту творчої діяльності студента.

Як форми і методи контролю позааудиторної самостійної роботи студентів можуть бути використані семінарські заняття, колоквіуми, заліки, тестування, самозвіт, контрольні роботи, захист творчих робіт. Підсумковий контроль ми пропонуємо проводити у формі індивідуальної навчально-дослідної роботи студента.

Подальшими перспективами в цьому напрямі є дослідження впливу включення самостійної роботи з фізичного виховання на професійну майстерність майбутніх фахівців.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Быстрицкая Е.В. Роль самостоятельной работы студентов факультета физической культуры по предметам психолого-педагогического блока. *Физическая культура: воспитание, образование, тренировка*. 2010. № 2. С. 56–62.
2. Высоченко В.В. Дистанционные формы организации самостоятельной работы студентов посредством учебника нового поколения по информатике. *Дистанционное и виртуальное обучение*. 2010. № 8. С. 85–107.
3. Георге И.В. Психолого-педагогические условия подготовки студента к самостоятельной работе. *Высшее образование сегодня*. 2011. № 8. С. 42–43.
4. Горяинова Л.В. Развитие познавательных компетенций студентов в процессе самостоятельной работы с целью формирования специалистов инновационного типа. *Открытое образование*. 2010. № 3. С. 18–25.
5. Романова В.І. Динаміка фізичної підготовки студенток старших курсів вищих навчальних закладів на основі різних режимів рухової активності : автореф. дис. ... канд. наук із фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Харк. держ. акад. фіз. культури. Харків, 2010. 20 с.
6. Смолина С.Г. Самостоятельная работа как средство формирования информационной компетентности студентов университета. *Научные и технические библиотеки*. 2009. № 12. С. 11–16.
7. Турчина С.Ю. Педагогічні особливості моделей фізичного виховання студентів вузів на різних курсах навчання : автореф. дис. ... канд. наук із фіз. виховання і спорту : 24.00.02 / Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2009. 23 с.
8. Чуб Е.В. Моделирование самостоятельной работы студентов в образовательном учреждении. *Инновации в образовании*. 2011. № 5. С. 58–65.